

КОМПОЗИЦИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ ИНТЕГРАТИВТІ ӘДІСТЕР

М.Б. Джанаев

п.ғ.к, аға оқытушы,

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

email: miyat53@mail.ru

Мақалада композицияны оқытудағы интегративті әдістер қарастырылады. Көркем қызмет түрлерінің түрлі тәсілдері мен техникаларын қолдануды және олардың интеграциясын қанағаттандыратын композицияны оқытудың кешенді мүмкіндіктері көрсетіледі. Композицияны оқытудың интегративті әдістері композициялық қызметтегі шығармашылық үрдіске өнерлердің әртүрлі-түрлері мен көркем қызметтің әртүріндегі құралдар мен техникалардың өзара байланыстары және интеграция тәсілдерімен кешенді келуді қарастырады. Композицияны оқытудың кешенді интегративті әдістері өнерлер мен көркем қызмет түрлерінің құралдарының, тәсілдері мен әдістерінің неғұрлым динамикалық және өнімді интеграциясына ықпал етіп, сонысымен көркем образды өз мүмкіндігінше сомдауға әсер етеді. Зерттеу пәні болып, композицияны оқытудың интегративті әдістері мен принциптері негізінде студенттерді көркем шығармашылық дамыту болып табылады. Осы зерттеудің мақсаты- көркем-шығармашылық үрдістің тұтас жүйесінің интербелсенді құралы ретінде композицияны оқытудағы интегративті әдістерді талдау болып табылады.

Түйін сөздер: композиция, көркем қызмет, шығармашылық үрдіс, интегративті әдістер, нақыштылық, көркем білім, өнер түрлері, көркем образ

Кіріспе. Композицияда сурет, пропорция-қатынас, пішін, ырғақ, симметрия, ассимметрия, тондық-түстік қатынас, контраст, перспектива, кеңістік, құрылым барлығы біртұтас жүйелі байланыстағы көркемдік сезіну арқылы орындалады. Композиция эстетикалық қабылдау мен көркем ойлаудың біртұтас эмоционалды сенсорлық және перцептивтік заңдылықтарына тәуелді және тікелей байланысты. Композиция туындыға тұтастық пен нақыштылық орнатып гармониялы үндестік береді. Ол жәй конструктивтік тұтастық қана емес, туындының басты көркем танымдық рауажды формасы, нақышты пластикалық әсерлі-сезімдік құрылымы болып табылады. Ол туындының мән мазмұндық және көркем бейнелік түйінді орталығын белгілі бір пластикалық структура мен құрылым тұтастығы арқылы айқындап көрсетеді. Көбінде композиция туындыға көркем нақыштық өң беретін туындыны тұтас, әсерлі нақышты және гармониялы үйлесімді ететін, туындының барлық өн бойына қан жүгіртіп, біртұтас көркем образдық бейнелік кеңістік пен мән мазмұн қалыптастыратын бірыңғай тұтас құрылым. Мұнда, әрине композицияда- эмоционалды-логикалық, мазмұндық және бейнелік орталыққа бағындырылған тұтастық пен гармониялы үйлесім орнығуы тиіс. Композицияның негізгі идеясы анықталып, мазмұн мен пішін тұтастығы сақталған соң, келесі кезеңдегі мақсат картинаны көру-қабылдаудың композициялық шешімін түйіндеу.

Композиция барлық өнер түрлеріне тән болғандықтан олардағы бейнелік құрал-тәсілдер де өзара кіріктіріле қолдануға бейім. Композициялық негіздер музыкалық, поэзиялық туындыларда, көркем әдебиетте, архитектуралық проектілерде, театр және кино қойылымдарында өз табиғатына сай қолданылады. Оларды талдай отырып, белгілі бір синтездік сүзгіде басқа өнер тәсілдерімен ұштастыра қолдану мүмкіндіктерінде мол. Өнер түрлерінің композициялық құрал тәсілдерін, элементтерін өзара тәуелділік пен сәйкестікте қолданып туынды мазмұнын неғұрлым эмоционалды түйінде ашуға болады. Мұнда композиция өзінің ішкі құрылымын ұйымдастыра отырып сыртқы образдық, көркемдік нақыштылығын да айқындай түседі. Ол композицияны оқытуда интегративті әдістерді талап етеді. «Опора на интегративный подход предусматривает наличие и возможность использования цикла организованных педагогических способов и приемов в разных формах приобщения учащейся молодежи к искусству. В достижении данной цели интегративный подход позволяет объединить блок векторных подходов: культурологического, поликультурного, полихудожественного, личностно-деятельностного, которые являются базовыми для создания оптимальных условий развития социально-ценных качеств культурной, творческой личности на современном этапе» [1; 37].

Композицияны интегративті оқытуда көркем қызметтің әртүрлі аспектілері шығармашылық дамыту тұрғысында қарастырылады. Көркем білімнің теориясы мен практикасын зерделей отырып интегративті әдістерді композиция сабақтарында қолдану принциптерін анықтау қажеттігі туындайды. Сондықтан көркем қызмет түрлерінің түрлі тәсілдері мен техникаларын қолдануды және олардың интеграциясын қанағаттандыратын композицияны оқытудың кешенді мүмкіндіктерін

қарастыру маңызды. Композицияны оқытудың интегративті әдістері шығармашылық үрдісте өнерлердің түрлері мен көркем қызметтің әртүріндегі құралдар мен техникалардың өзара байланыстарын қарастырады. Композицияны оқытудың кешенді интегративті әдістері өнерлер мен көркем қызмет түрлерінің құралдарының, тәсілдері мен әдістерінің неғұрлым динамикалық және өнімді интеграциясына ықпал етіп, сонысымен көркем образды өз мүмкіндігінше сомдауға әсер етеді.

Негізгі бөлім. Әр өнер түрінің жеке құрылымдық заңдылықтарымен қатар, олардың жалпы ортақ заңдылықтары да композицияның комплекстік интегративтік құрылымдық әдістемесінің қолданылу мүмкіндіктерін аша түседі. Мұнда А.В.Фаворскийдің, К.Ф.Юонның, Н.Н.Волковтың, т.б. көрнекі ғалым-суретшілердің композициялықтың факторлары мен қасиеттері (уықыт, кеңістік, жазықтық, структура, құрылым мен конструкция) туралы тұжырымдарын конструктивтік және мазмұндық өзара байланыс пен тұтастық интеграциялық байланыста қолданамыз. Көркем білім мен оқытудың мазмұны мен мақсат-міндеттері композицияның ерекшеліктеріне байланысты қарастырылады. Білімгерлердің шығармашылық мүмкіндіктерін дұрыс түсіну үшін, оқытушы білімгерлердің композициялық қызмет процесінің ерекшеліктерімен таныс болуы керек. Сондықтан, оқытушы білімгерлердің көркем қызмет процесін, бейнелеу үрдісіндегі композиция құру тәсілдерінің ерекшеліктерін талдап, танысып отырады. Білімгерлер қойылымнан бейнелеуде композиция шешімін бір шама дұрыс таба біледі. Олар форматты таңдауда, оған бейнені орналастыруда, тондық түстік қатынастарды айқындауда белгілі бір жетістікке жетіп отырады. Алайда өз бетінше шығармашылық қызметте композициялық шешім жасауда қиындықтарға кездесіп қателіктер жібереді. Бұл жағдайда олар көбінде бірыңғай композициялық құрылым тұрғызып бейне мазмұнына, оның басқада бейнелеу құрал тәсілдері мен элементтерінің өзара қатынасы мен байланысына мән бере бермейді. Жұмыс нақыштылығы мен мазмұн үйлесімі ескерілмейді. Кеңістіктік қатынастар мен түстер үйлесімі, бейнелеу элементтері ритм, контраст, тондық, түстік қатынастар жүйесіз қолданылып композиция шешімі дұрыс анықталмайды. Мұндай қателіктер композицияның көркемдік, сюжеттік мазмұнын төмендетіп оқу сапасын нашарлатады. Белгілі бір дәрежеде білімгерлердің қызығушылығын төмендетіп отырады. Бейнелеу құрал тәсілдерін дұрыс, ұтымды пайдаланған жағдайда олардың композициялары орындалу күрделілігі жағынан болсын, композициялық тәсілдер қолдану жағынан болсын оңтайлы шешім тауып отырады. Көркем өнер пәндерінің көркем шығармашылық қабілетті дамыту мүмкіндігі интегративтік тәсілдер мен өзара көркемдік байланыстар үрдісінде арта түсетіндігі түрлі ғылыми еңбектерде нақты дәлелдермен тұжырымдалған [2; 3; 4; 5; 6]. Мұндай жағдайда жұмыс мазмұны да әсерлі және қызықты болып келеді.

Білімгерлердің композицияларының ұйымдастырылуы мен нақыштылығы олардың бейнелеу элементтерін, тәсілдерін кіріктіре қолдануына байланысты. Олардың жұмыстарындағы мазмұндық байланыстардың үйлесімді шешімдері мен бейне нақыштылығы көп жағдайда бейнеленетін нысанды, заттар мен объектілерді ассоциативті, интеграциялы сауатты бейнелеуіне де байланысты. Білімгерлер живописьтік жұмыстарында бояу түстерінің қанықтығына, ашықтығына, контрастылығына басымдық беріп композициялық нақыштылықты содан ізденеді. Мұндай біржақты түстік қатынастар композицияның басқа құрал тәсілдерімен үйлесім таппағандықтан бейненің көркемдік мазмұнын аша алмайды. Білімгерлер түстің, түстік қатынастардың оның қасиеттерінің композицияның басқада құрылымдық элементтерімен, құрал тәсілдерімен үйлесімді байланыста болуы қажеттігін білуі тиіс. Олардың композициялық жұмыстарының тұтас ұйымдастырылып орындалуына олардың формат жазықтығында зат бейнесін дұрыс орналастыру, пропорцияларды, бейне құрылымын, олардың өз ара қатынастарын бір-біріне және жалпыға, сонымен қатар формат өлшеміне қатысын анықтауы композицияның тұтастығы мен нақыштылығын қамтамасыз етеді. Мұндай тәсілдер біртіндеп олардың композиция құру әдістерін мегеруіне көмектеседі. Жалпыдан жалқыға, және керісінше жалқыдан жалпыға жүгініп құрал-тәсілдерді кіріктіре қолдану бейнелеу икемділіктерін, дағдыларын қалыптастырады. Біртіндеп бір кезеңнен екінші кезеңге өте отырып, олар жұмыста ой-мазмұнды толық беруге үйренеді. Бұл жағдайда интеграциялық оқыту тәсілдері мол мүмкіндіктер туғызады. Мұндай жағдайлар өнер тарихынан да белгілі. «Вместе с тем возросло взаимодействие и взаимообогащение различных видов искусства, достижения, обретенные одним видом искусства, свободнее использовались другими. Так, было весьма плодотворным влияние театра на живопись и музыку» [7; 231]. Композиция өзінің табиғаты жағынан толық бітімді, синтезді тұтастықтағы көркем шығармашылық пән. Композиция пәні бейнелеудің барлық құрал-тәсілдері (нүкте, сызық, тон, тондық қатынастар, түс-түстер үйлесімі, пропорция-қатынас, кеңістік, перспектива, ритм, контраст, аналогия, симметрия, структура, конструкция) арқылы адамның дүниені әсерлі, көркем көріп қабылдауының көркем бейнелік, пластикалық (сурет, бейне, кескін,

келбет, түр, сұлба, ұстын) арсеналын тұтастай қамтиды. Фаворскийдің теориялық ой тұжырымы бойынша «көркем дүниетаным» реализммен, натураны пластикалық түсіндіру арқылы, реалды шындықтың барлық жақтарын туындыға айналдыруда ғана көркем дүние таным бола алады. Ол «Стремление к композиционности в искусстве есть стремление целюно воспринимать, видеть и изображать разнопространственное и разновременное» [8; 22] деп жазады.

Композициялық кеңістіктік және уақыттық мәселелерде, әртүрлі көркем қызметтік және пластикалық құралдар мен тәсілдер, өнер түрлеріндегі қызмет, іс-әрекет түрлері орын алады. Яғни, жазықтықта бейнелеу композициясында әртүрлі қызмет түрлері мен олардың түрлі құрал-тәсілдері, элементтері қолданысқа енеді. Сондықтан да Фаворскийдің ұнататын термині «цельность искусства», яғни өнер тұтастығы өз мағынасында өнерлер синтезін, олардың интеграциялық мәні мен қызмет тәсілдерінің кірігу мүмкіндіктерін айқындап тұр деп түсінуге болады. Тұтастық әрқашанда бөлшектердің, элементтердің бірыңғай тұтас байланыста бірігуі нәтижесінде орын алады. Композицияның өзі қандай тұтастықта болса оны игеру де, оның қызмет үрдісінде сондай тұтастықта. Суретші көркем қабылдау үрдісі де дүние заттарының жеке бөлшектері туралы ақпарат алып, олардың өзара қатынасы туралы, жеке мен тұтастың қатынасы туралы, зат құрылымы мен түсі туралы түсінік қалыптастырып кеңістік пен уақыт өлшемінде көркем-пластикалық байлам жасайды. Психологияда көру-қабылдауды өз мақсаттарына қарай төрт түрге бөліп қарастыратындығы белгілі: қарапайым өмір-тұрмыстық, мақсатты утилитарлық, эстетикалық, көркем көру-қабылдау. Мұндағы көркем көру-қабылдауда пластикалық әсерлі сезімдік қатынастар басымдық алып, «көркем дүниетаным» «өнер тұтастығы» мағынасындағы композициялық тұтастықты шынайы реалистік тұрғыда қабылдап орындауға бағыттайды. Сөйтіп көркем қабылдау көркем бейне моделін композициялық тұтастықта құруға ықпал ететін, көркем образ сомдаудың бастауы, алғы шарты болып саналады. Көркем көру қабылдау мен композициялық тұтастық мәселелері ғалымдар (Р.Арнхейм [9], Н.Н.Волков [10], Р.Л.Грегори [11], В.А.Ганзен [12], Л.Ф.Жегин [13], Е.И.Игнатъев [14], В.И.Киреенко [15] және т.б.) еңбектерінде көрініс тапқан. Көркем көру- қабылдау мен композициялық тұтастық композициялық көркем бейне, көркем образ сомдаудың басты шарты. Көркем бейнелі эстетикалық тұрғыдағы мәдени-философиялық ой-тұжырымы бар, тұтастық қалыптағы көркем образды сомдаушы бейне- композиция түсінігін айқындайды. Композицияда көркемдік мағынаны сипаттау үшін сызық, түс, пішін, уақыт пен кеңістікті мазмұнға сай қолданып, олардың айырмашылықтары мен өзара байланыстарын анықтап, көркем пластикалық құрылым түземіз. Олардың қатынастары мен айырмашылықтарын анықтап, суретші бейненің шынайылығы мен рауаждылығына, нақыштылығына жетеді. Бейне көркем оймен, эмоционалды-эстетикалық сезіммен көмкерілуі тиіс. Табиғатта әрбір зат өзінің түр-түсін, пішінін, утилитарлық, әлеуметтік, мәдени, эстетикалық мазмұнын иемденген. Бірақ олар түрлі жағдайларға байланысты өзгеріп, құлпырып отырады. Міне осының өзі жеке көркем бейнелік композициялық проблема. Бұл өзгерістер табиғатта әрдайым және әрқилы болып, түрленіп әр жағдайда түрлі мән-мазмұн иеленіп оны қабылдау мен түсіну, бейнеде сомдау күрделене түседі. Мұндай өзгерістер композициялық қызметті мейілінше интеграциялы тұтастыққа бейімдейді. Бұл жағдайда салыстыру, теңестіру заңдылығы орын алады. Жалпы композиция өзінің көркем тұтастық заңдылықтарымен орындалады. Олар, бейненің жеке бөлшектерін дұрыс орналастыру, идеялық ой-тұжырымға сәйкес олардың өзара байланыстарын анықтау, сызық, түс, тон, пішін, пропорция-қатынас, кеңістіктік аялар, құрылым мен колорит барлығын бір тұтастыққа ендіру. Әртүрлілік пен тұтастық заңдылығы табиғат пен бейнедегі әртүрлілік пен тұтастық. Әртүрлілік, әрқилылық, пен тұтастық, үйлесім, гармония, туынды сызықтар, түстер, пішіндер әртүрлілігінің тұтастығында бейнеленеді. Композицияны оқытуда оның тұтастық заңдылығына сәйкес интеграция принципі кең түрде қолданылуы тиіс. Композицияның нақыштық құрал-тәсілдері сурет, сызық, түс, тон, құрылым болғандықтан сол құрал-тәсілдерге қатысты көркем өнер қызметі түрлерінің тәсілдері кіріктіріле қолданылғаны жөн. Мысалы, графикалық, живописьтік, мүсіндік пластикалық, сәндік декоративтік, конструктілеу сияқты визуальды өнер түрлерінің құрал-тәсілдері композициялық құрылым мен сюжеттік идеялық мазмұнға сай іріктеліп интеграциялы қолданысқа енеді. Бұл композицияның синтезді тұтастығын қалыптастырады. Сондайақ, ол бөлшектердің сәйкестік бірлігі мен байланысын түзеді. Композицияның көркемдік рауаждылығын айғақтай түседі. Ал визуалдық, уақыттық кеңістіктік және қимыл іс-әрекеттік өнер түрлерінің құрал-тәсілдері (сурет, композиция, түс, пластика, фактура, жағыс, тондық қатынастар, қозғалыс, мимика, интонация, аллегория, ритм, динамика, гармония, мелодия, тембр, эпитет, метафора) барлығы өзара интеграциялы қолданылуы композицияның құрал-тәсілдерінің комплексті өзара әрекеттестік заңдылығына сәйкес болады. Шығармашылықты дамытуда өнер түрлері мен көркем қызмет түрлерінің интеграциялық әрекеттестігінің оқу тәрбие сапасын арттыру мүмкіндіктері туралы

ғалымдар еңбектерінен зерделейміз. Композиция құрудың комплекстік өзара байланыстағы дәстүрлі әдістерінің, бейнелеудің әртүрлі жүйелері мен техникалық тәсілдеріне тәуелділігі диалектикалық ақиқат. Сондықтан композициялық оқу жаттығулар, т.б. белгілі бір жүйеде анықталған және ол біртіндеп орындалуы тиіс. Өнер түрлеріндегі бейнелеу элементтерінің, құрал-тәсілдерінің өзіндік нақыштық сәйкестік және ұқсастық қасиеттері болады. Яғни, бір өнер түрінің нақыштық құрал-тәсілдері, екінші бір өнер түрінің нақыштық құрал-тәсілдерімен ұқсастықта қолданылып туынды мазмұнын толық ашуға мүмкіндік беруі мүмкін. Кейбір жағдайларда құрал-тәсілдер басқа өнер түрлеріндегі күй- жаймен астарланып, ассоцияланып, бейненің ішкі тұрақты немесе өзгермелі образын қалыптастыруы мүмкін және ол білімгердің бейнелеу қорын кеңейтіп, шығармашылық ойлау қабілетін шынықтыра түседі. «Когнитивное функционирование (мыслительные действия, интеллектуальное развитие, познавательный интерес, диалектика и логика мышления) ... в художественно-эстетическом блоке опирается на выразительный язык искусства (ритм, динамика, симметрия, асимметрия, статика, форма, цвет и т.д.) в природе, жизни, искусстве» [16;7]. Мұндай интеграциялық тәсілдер қолдану білімгерлердің композициялық шығармашылық қызметке деген тұрақты мотивациясын қалыптастырады. Жазықтықта бейнелеу композициясының басқа өнер түрлерімен сюжеттік мазмұндық және нақыштық құрал-тәсілдік интеграциясы көркем қызмет ауқымын кеңейтіп шығармашылық қабілет пен композициялық мәдениетті дамытады. Мұнда, әрине, басты интеграциялық принцип бейнелеу құрал тәсілдерінің жарқын басымдықта әсер етуі. Композицияда сызықтық, түстік, тондық уақыттық кеңістіктік т.б. бейнелеу тәсілдерінің басымдығы, доминантасы көпқырлы педагогикалық әдістемелік шешім жасауға мүмкіндік беріп білімгерлердің көркем қабылдау және сомдау қызметін толыққанды ұйымдастыруға жағдай туғызады. Мұнда барлық өнер түрлерінің көркем эстетикалық шығармашылық табиғаты түрлі көркем қызмет түрлеріне сәйкес шығармашылық қызметтің әр түріне интеграциялы үрдіс [17-22]. беріп композициялық қызметті белсендіре түседі. Қазіргі жаһандық жағдайда жастардың ішкі қызығушылықтары мен әр түрлі көркем қызметке табиғи бейімділігіне сәйкес, олар өз ішкі сырын түрлі көркем қызметпен, түрлі көркем тәсілдермен, түрлі әсерлі жағдайлармен түрлі ситуацияда ерекше қызықты мәнділікте орындауға ұмтылады. Сондықтан мұнда түрлі қызмет және түрлі өнер түрлерімен қатар, еркін шығармашылыққа, өз бетінше орындауға мүмкіндік туғызу қажет. Образдық ойлауды қалыптастыратын эстетикалық көркем сезім шығармашылық үрдістің түпкі бастауы болып табылады.

Қорытынды. Композицияны оқытудағы интеграциялық принцип негізіне өзара толықтырушы және әсер етуші әртүрлі көркем қызмет түрлерінің, бір-біріне өзара біртұтастық қалыпта енуі мен әрекеттесуі жатады. Толыққанды интегративті байланыстағы композициялық қызмет болашақ маманды жан жақты шығармашыл жеке тұлға етіп қалыптастыруға мол мүмкіндік береді. Мұндай жағдайда осы принцип бойынша неғұрлым дамытушы резервті кез келген интеграциялық байланыстармен қамтылған немесе қамтамасыз етілген пәндік мазмұн иелене алады. Композицияны оқытудағы өнер түрлері мен көркем қызмет құрал-тәсілдерінің интеграцияланған жүйелі құрылымы көркем-эстетикалық таным негізінде шығармашылық қызметте көрініс табады [23-27].

Композиция өнер түрлері мен көркем қызмет түрлерінің түрлі формалары мен әдіс тәсілдер жүйесінің синтездік құрылымы ретіндегі білім теорияларын, практикасын және көркем-шығармашылық қызмет элементтерін қамтитын поликөркемдік құбылыс.

Бұл композицияны оқытуда түрлі поликөркемдік интеграциялық факторлар орын алатындығын көрсетеді. Мұнда тек әдіс-тәсілдік, техникалық мәселелер ғана емес, өнер түрлері қызмет тәсілдерінің өзара байланысы да орын алады. Мұндай біртұтас жүйе көркем композициялық қызмет үрдісіндегі өнер түрлері мен қызметі түрлерінің тығыз байланысы мен интеграциясын қалыптастырады. Интеграциялық әдіс жеке өнердің немесе өнер түрлерінің қызмет түрлерінің көркемдік принциптерін, қасиеттерін, өзіндік ерекшеліктерін және құрал-тәсілдерін біртұтас жүйелі қарастырып шығармашылық белсенділікті арттырады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1 Командышко Е.Ф. Педагогическая модель творческого развития учащейся молодежи на основе интегративного подхода и принципов педагогики искусства// Инновационные тенденции интеграции и гуманитаризации образования: материалы Всероссийской конференции «Интеграция как условие гуманитаризации современного образования: Юсовские чтения» / Научный редактор Е.П.Олесина, ред. – сост. О.И. Радомская / под общей ред. Л.Г. Савенковой. – М.: ФГБНУ ИХОиК РАО, 2015. 294 с.

- 2 Адам Д.А. Актуальные проблемы модернизации художественного образования и природа инновации в педагогике искусства // Педагогика искусства как новое направление гуманитарного знания. Ч. 1. — М.: ИХО РАО, 2007. — С. 97–100.
- 3 Актуальные проблемы художественного образования (по материалам диссертационных исследований). Вып. 2. — М.: ИХО РАО, 2006. — 216 с.
- 4 Беляева О.М. Художественно-образное мышление и его особенности в изобразительной деятельности / О.М.Беляева // Пути и средства повышение качества художественного образования и эстетического воспитания. -М.: МГПУ, 2010. - С. 78-83.
- 5 Борисов В.Ю. Развитие художественно-образного мышления школьников 4-5 классов / В.Ю.Борисов // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. -2010. - №125. -С.176-188.
- 6 Олесина Е.П. Художественное образование как основа развития культуры личности// Педагогика искусства. <http://www.arteducation.ru/AE-magazine> № 3, 2014
- 7 История зарубежного искусства: Учебник /Науч.-исслед.ин-т теории и истории изобраз. искусств ордена Ленина Акад. художеств СССР; Под ред. М.Т.Кузьминой, Н.Л.Мальцевой, 3-е, доп. изд.-М.: Изобразительное искусство, 1983.-488 с., ил. Искусство 18 века. Франция, Италия, Англия.
- 8 В.А.Фаворский. Об искусстве, о книге, о гравюре. -М., Издательство «Книга», 1986. -239 с. илл.
- 9 Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие.-М.: Прогресс,1974.- 392 с.
- 10 Волков Н.Н. Композиция в живописи. -М.: Искусство,1977.-263 с.
- 11 Грегори Р.Л. Разумный глаз. -М.: Мир, 1972. -209 с.
- 12 Ганзен В.А. Восприятие целостных объектов.-Л.: ЛГУ, 1974.-150 с.
- 13 Жегин Л.Ф. Язык живописного произведения (условность древнего искусства).-М.: Искусство, 1970.-124 с.
- 14 Игнатъев Е.И. Воображение и его развитие в творческой деятельности человека. -М.: Знание, 1968. - 32 с.
- 15 Киреенко В.И. Психология способностей к изобразительной деятельности. -М.: АПН РСФСР, 1959.- 304 с.
- 16 Юсов Б.П. Современная концепция образовательной области «Искусство в школе» // Виды искусства и их взаимодействие. — М.: ИХО РАО, 2001. — 240 с.
- 17 Инновационные тенденции интеграции и гуманитаризации образования: материалы Всероссийской конференции «Интеграция как условие гуманитаризации современного образования: Юсовские чтения» / Научный редактор Е.П.Олесина, ред. – сост. О.И.Радомская / под общей ред. Л.Г. Савенковой. – М.: ФГБНУ ИХОиК РАО, 2015. 294 с.)
- 18 Школяр Л.В. Концептуальные подходы к современному художественному образованию // Педагогика искусства. <http://www.arteducation.ru/AE-magazine> №.2 2014.
- 19 Савенкова Л.Г. Актуальные направления интегрированного и полихудожественного подходов в педагогике искусства // Педагогика искусства как новое направление гуманитарного знания. Ч.1. -М.: ИХО РАО, 2007. -С.41-49.
- 20 М.Б.Джанаев. Взаимодействие методов обучения и художественного творчества // Қазақстан мектебі. ҚР білім және ғылым министрлігінің «Құрмет белгісі» орденді республикалық ғылыми-педагогикалық журналы. №5(1049),2013. Мамыр. Б.13-18.
- 21 Ермолинская Е.А. Взаимодействие искусств как условие активизации педагогического творчества учителя изобразительного искусства: Дис. ... канд. пед. наук. — М., 2004. — 193 с., ил.
- 22 Синкевич И.А. Полихудожественное образование студентов педагогических вузов: Монография. — Мурманск: Федерал. агент. по образован.; МГПУ, 2009. — 203 с.
- 23 Djanaev M.B. The composition is the figurative and semantic form of cognition in the art education and training // NR 22 (90) 2013 Nauka I Studia. Przemysl. Nauka I Studia. Kolektyw autorow, 2013. - 78 str.
- 24 Henry Rankin Poore, Pictorial Composition (Composition in Art) (Dover Art Instruction) , Dover Publications; edition (June 1, 1976)
- 25 Lois Fichner-Rathus , Understanding Art, 2015, Cengage Learning, Inc
- 26 Nathan Goldstein , The Art of Responsive Drawing, 2008, Pearson Academic Computing
- 27 Charles Bouleau , The Painter's Secret Geometry: A Study of Composition in Art (Dover Books on Fine Art, Dover Publications; First Edition, First edition (August 20, 2014)

ИНТЕГРАТИВНЫЕ МЕТОДЫ В ОБУЧЕНИИ КОМПОЗИЦИИ

М.Б. Джанаев

к.п.н., ст.преподаватель

Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы,
Казахстан, miyat53@mail.ru

В статье рассматриваются интегративные методы в обучении композиции. Показаны комплексные возможности обучения композиции, обеспечивающие применение различных приемов и техник видов художественной деятельности и их интеграции. Интегративные методы обучения композиции предусматривают комплексный подход к творческому процессу в композиционной деятельности средствами взаимосвязи и интеграции средств и техник различных видов искусств и разнообразных видов художественной деятельности. Комплексные интегративные методы обучения композиции содействует более динамичной и плодотворной интеграции материалов, средств, приемов и методов видов искусств и художественной деятельности, и тем самым способствует посильному созданию художественного образа. Предметом изучения является художественно-творческое развитие студентов на основе принципов и методов интегративного обучения композиции. Задачами данного исследования являются, изучение интегративных методов в обучении композиции как интерактивный инструментарий целостной системы художественно-творческого процесса.

Ключевые слова: композиция, художественная деятельность, творческий процесс, интегративные методы, выразительность, художественное образование, виды искусства, художественный образ

INTEGRATIVE METHODS IN TEACHING COMPOSITIONS

M.B. Janayev

Cand. Sci. (Pedagogy), senior lecturer

Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan
miyat53@mail.ru

The article discusses integrative methods in teaching composition. The complex possibilities of teaching composition are shown, providing the application of various techniques and techniques of artistic activities and their integration. Integrative methods of teaching composition provide for an integrated approach to the creative process in compositional activities. By means of interconnection and integration of tools and techniques of various types of arts and various types of artistic activity. Comprehensive integrative methods of teaching composition contributes to a more dynamic and fruitful integration of materials, tools, techniques and methods of types of art and artistic activity, and thereby contributes to the feasible creation of an artistic image. The subject of study is the artistic and creative development of students on the basis of the principles and methods of integrative learning composition. The objectives of this study are the study of integrative methods in teaching composition as an interactive toolkit of an integrated system of artistic and creative process.

Key words: composition, artistic activity, creative process, integrative methods, expressiveness, artistic education, types of art, artistic image

Редакцияға 25.03.2019 қабылданды.